

Vastaus tarkastuslautakunnalle vuoden 2025 arviointikertomukseen Mikkelin seudun ympäristölautakunnan osalta

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että tavoitteiden asettelu vastaa todellista työajan käyttöä ja valvonnan lainsäädännöllisiä velvoitteita. Mikkelin seudun ympäristöpalvelut raportoi toiminnan ja talouden toteutumisesta ympäristölautakunnalle kaksi kertaa vuodessa. Toiminnan toteutumista kuvataan sanallisesti toiminnan toteutumista kuvaavassa raportissa sekä siihen liitetyissä kaupunkistrategian mukaisissa tulokorteissa. Tämän lisäksi vuosittain seurataan toimintaa kuvaavia tunnuslukuja, joita myös tarkastuslautakunta on arvioinnissaan tarkastellut.

Ympäristöterveydenhuollossa vuosittain seurattavat tunnusluvut ovat olleet **terveysvalvonnan** osalta terveysvalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ja vuoden 2026 alusta lisätyt ”suunnitelmallinen näytteenotto” ja ”muut terveysvalvonnan asiakassuoritteet”. Uudet mittarit antavat aikaisempaa selkeämmän kuvan terveysvalvonnan työstä, koska terveysvalvonnan suunnitelmallisten tarkastusten määrä määritellään Ruokaviraston ja LVV:n ohjeiden mukaisesti riskinarvioon perustuen ja niiden osuus terveysvalvonnan tekemästä työstä on noin 50 %:ia.

Eläinlääkintähuollon osalta seurattavat mittarit ovat ”eläinlääkintähuollon virka- ja sairasmatkat” sekä ”hoidetut pieneläimet”. Virka- ja sairasmatkoissa on mukana myös kaupungineläinlääkäripraktikoiden tekemien sairasmatkojen lisäksi etupäässä valvontaeläinlääkäreiden tekemät eläinsuojelutarkastukset ja muu eläinlääkintähuollon lakisääteiset valvontatehtävät. Lakisääteiset eläinlääkäripalvelut on saatu turvattua 24/7 kaikissa jäsenkunnissa valtakunnallisesta eläinlääkäripulasta huolimatta. Tilamäärän väheneminen vaikuttaa osaltaan siihen, että kaupungineläinlääkäripraktikoiden tekemät sairaskäynnit kotieläintiloille vähenevät ja toisaalta lemmikkieläinkäyntien osuus kasvaa. Tämä on myös valtakunnallinen kehityskulku suuressa osassa Suomea.

Ympäristöterveydenhuollon lakisääteisenä veloitteena on laatia valvontasuunnitelmat sekä niiden toteumaraportit, jotka tulee hyväksyä Mikkelin seudun ympäristölautakunnassa ja toimittaa sen jälkeen Ruokavirastolle ja LVV:lle tiedoksi. Ruokavirasto ja LVV seuraavat myös valvonnan toteumia ja tekevät niistä valtakunnallisia yhteenvetoja. Ruokavirasto käy lisäksi vuosittain osassa valvontayksiköitä paikan päällä arvioimassa valvonnan asianmukaisuutta lakivelvoitteisiin nähden.

Ympäristönsuojelun osalta vuosittain seurattavat tunnusluvut ovat ”luvanvaraisten kohteiden tarkastukset”, joilla tarkoitetaan ympäristönsuojelun valvontaohjelmassa olevia kohteita (ympäristölupakohteet, maa-aineslupakohteet, rekisteröintimenettelyn piirissä olevat kohteet), ja ympäristönsuojelun kirjalliset asiakassuoritteet, joilla tarkoitetaan kaikkia ympäristönsuojeluyksikön erilaisille asiakkaille tai asiakasryhmille tai muille viranomaisille lähettämiä kirjallisia asiakirjoja (viranhaltijapäätökset, kehotukset, lausunnot, kirjalliset ohjeet jne.).

Tarkastuslautakunta on todennut, että ympäristönsuojelun kirjallisten asiakassuoritteiden määrä jäi edellisvuotta pienemmäksi, mutta kokonaisuus oli edelleen laaja. Vuosittaista vaihtelua tunnuslukuun aiheuttaa se, että lukuun on sisällytetty myös vuosittain vaihtelevat valvontaprojektit, jotka saattavat sisältää suuriakin määriä asiakassuoritteita riippuen valvontaprojektin luonteesta. Valvontaprojektit liittyvät kuitenkin aina lakisääteisiin valvontatehtäviin, joita toteutetaan projektiluonteisesti kesäajaksi palkattavan määräaikaisen henkilöresurssin turvin.

Käytännössä ympäristönsuojelun kirjalliset asiakassuoritteet -tunnuslukuun sisältyvät suoritteet kuvaavat hyvin ympäristönsuojelun lakisääteisten tehtävien volyymia. Ulkopuolisella rahoituksella toteutettavia hankkeita ja niissä tehtyjä suoritteita ei sisällytetä ympäristönsuojelun tunnuslukuihin, vaan hankkeessa tehty toiminta kuvataan sanallisesti muutoin toiminnan ja talouden toteutumista kuvaavassa raportoinnissa.

Henkilöstön riittävyys ja tavoitteiden asettelu

Tarkastuslautakunta on todennut, että hyvä ympäristöterveyden ja -suojelun taso on tärkeää ylläpitää jatkossakin oikean resurssoinnin ja tavoitteenasettelun kautta. Tämä on tärkeä näkökulma, koska ympäristöterveyden ja ympäristönsuojelun lakisääteisten tehtävien hoitaminen edellyttää ennen kaikkea riittävää henkilöstön resurssointia sekä kausivaihteluita.

Elintarvikevalvonnan suunnitelmallisen valvonnan toteutumisasteen paranemiseen on merkittävästi vaikuttanut terveystarkastajan lisäviran saanti vuoden 2024 alusta. Lisäksi terveystarkastuksessa on kehitetty työsuunnittelua ja tiimien keskinäistä vastuunjakoa. Ruokaviraston asettamiin tavoitteisiin ei mikään yksikkö Suomessa täysin pääse vaan 80 %:n taso on oikein hyvä verrattuna valtakunnalliseen tilanteeseen.

Henkilöstön resurssoinnin tulee ottaa huomioon myös matkailijoiden ja vapaa-ajanasukkaiden määrän kasvu etenkin loma-aikoina, joka vaikuttaa etenkin eläinlääkintähuollon lakisääteisten palveluiden tarjontaan. Lisäksi tämä on tärkeä eläinlääkäreiden työssäjaksamisen ja työhyvinvoinnin kannalta etenkin, kun kesäaikana on usein töissä viransijaisia, jotka eivät välttämättä ole yhtä kokeita kuin vakituiset viranhaltijat.

Harjoittelijoiden ja opinnäytetöiden määrä

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että harjoittelijoille on tarjottu mahdollisuuksia opintoihinsa kuuluvan harjoittelun sekä opinnäytetyön suorittamiseen. Se, että alan harjoittelijoita on ollut terveystarkastuksessa ja eläinlääkintähuollossa vuonna 2025 yhteensä vain 5 kuukautta, on aika vähän kaupungissa, jossa on tarjolla alan koulutusta.

Osa syynä harjoittelijoiden vähäiseen määrään terveystarkastuksessa on se, että terveystarkastukseen ei ole osoitettu määrärahoja kuin yhdelle palkalliselle kesäharjoittelijalle, ja suurin osa harjoittelijoista suorittaa harjoittelun palkattomana, mikä ei ole kaikille opiskelijoille mahdollista.

Harjoittelijoiden määrä terveystarkastuksessa vaihtelee vuosittain riippuen siitä, tuleeko avoimia hakemuksia palkattomiin harjoitteluihin. Palkattomia harjoittelijoita on terveystarkastuksessa ollut ympäri vuoden.

Terveystarkastuksen harjoittelussa olevalle on pyritty järjestämään hyödyllinen, antoisa ja monipuolinen harjoittelu. Kullakin harjoittelijalla on joku oma tehtävä ja ajankohta valitaan niin, että viranhaltijoilla on mahdollisuus ohjata ja opastaa. Harjoittelija on yleensä tutustunut sekä terveystarkastuksen että ympäristönsuojelun tehtäviin.

Opinnäytetyön tekijöille ei yksiköllämme myöskään ole mahdollisuutta maksaa korvausta opinnäytetyön tekemisestä, vaan ne tehdään palkattomina. Jos opinnäytetyö palvelee yksikköämme ja pystymme varaamaan riittävästi aikaa ohjaukseen, opinnäytetyöntekijät ovat olleet tervetulleita.

Eläinlääkäriopiskelijoiden virallinen kunnaneläinlääkäriharjoittelu on vain 1 viikko ja niitä on tarjottu kaikille niille, jotka ovat tulleet kesäajaksi yksikköömme. Eläinlääkärin sijaisina työskentelevät eläinlääketieteen opiskelijat kirjautuvat viransijaisiksi. Eläinlääketieteen opetusta on Suomessa vain Helsingissä.

Toiminnan vaikuttavuus, valvonnan laatu ja kohdentuminen

Arviointiraportissa tarkastuslautakunta katsoo, että toiminnan vaikuttavuuden arviointia voisi vahvistaa tuomalla esiin nykyistä enemmän valvonnan laatua, kohdentumista ja vaikutuksia.

Ympäristöterveydenhuollon osalta valvonnan laatua, kohdentumista ja toteutumista on kuvattu yksityiskohtaisesti jo aiemmin mainituissa Ympäristöterveyden huollon valvonta- ja toteumaraporteissa, jotka laaditaan yleisen osan lisäksi erikseen elintarvikevalvonnasta, terveydensuojelusta, tupakka- ja nikotiinivalvonnasta sekä eläinten hyvinvoinnin ja terveyden suunnitelmasta.

Ympäristönsuojelun osalta valvonnan laatua ja kohdentumista on kuvattu tarkemmin vuosittain ympäristölautakunnalle esiteltävässä valvontasuunnitelmassa. Valvonnan vaikutusten mittaaminen on pääsääntöisesti melko hankalaa mutta yleinen tietämys eri lainsäädännön säätelyn piirissä olevien kohteiden lukumäärästä ja siitä, kuinka ympäristölainsäädännön mukaiset velvoitteet on yleisesti ottaen täytetty, antaa suuntaa antavaa tietoa myös valvonnan vaikuttavuudesta.

Kasvihuonepäästöjen alenema

Tarkastuslautakunta toteaa raportissaan, että kaupungin tavoittelema kasvihuonekaasupäästöjen alenema asukasta kohden on onnistunut hienosti, mutta arvioimatta jää, kuinka paljon siitä johtuu talouden hidastumisesta ja kuinka paljon toimenpiteistä, joilla tavoitetta on edistetty.

Kasvihuonepäästöjen alenema johtuu mm. seuraavista tekijöistä:

- Asukaskohtaisten kasvihuonekaasupäästöjen kehitys on Mikkelin kohdalla ollut pitkään laskusuuntainen. Kehitys noudattelee Suomen kaupunkikuntien yleistä kehityslinjaa.
- Aiemmille vuosille sijoittunut Etelä-Savon Energian turpeen polton merkittävä vähentäminen on ollut yksi merkittävimmistä yksittäisistä kasvihuonekaasupäästöjä vähentävistä toimista Mikkeliissä.
- Myös energiatehokkuutta parantavat toimet ja öljylämmityksestä luopuminen ovat esimerkkejä toimista, joilla vähennetään kasvihuonekaasupäästöjä mutta laskennallista tietoa yksittäisten toimenpiteiden merkityksestä kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä on vaikea saada.
- Liikenteen sähköistymisen oletetaan vähentävän liikenteen kasvihuonekaasupäästöjä pitkällä aikavälillä mutta tämä kehitys on toistaiseksi vielä heikosti laskennallisesti nähtävissä. Yleisesti ottaen liikenteen päästöt ovat lähteneet jälleen nousuun, koska liikennepolttoaineen bio-osuutta on pienennetty.